

STORTINGET

Innst. 421 S

(2025–2026)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:230 S (2025–2026)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ove Trellevik, Anne Kristine Linnestad, Haagen Poppe og Tage Pettersen om å be regjeringen stanse Statsforvalteren i Agder sin prosess med å omgjøre rettskraftige kommunale dispensasjonsvedtak

Til Stortinget

Innledning

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen stoppe Statsforvalteren i Agder sin pågående prosess med å vurdere lovlighetskontroll av rettskraftige dispensasjonsvedtak.»

Sakens dokumenter er tilgjengelige på sakssiden på stortinget.no.

Komiteens behandling

Kommunal- og distriktsminister Bjørnar Skjæran har i brev av 29. april 2026 uttalt seg om representantforslaget. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen har mottatt skriftlige høringsinnspill om saken. Disse kan, sammen med sakens dokumenter, leses på sakens side på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Konstanse Marie Alvær, Isak Veierud Busch, Sigurd Kvammen Rafaelsen og Solveig Vestenfor, fra Fremskrittspartiet, Bjørn Larsen, Rune Midtun, Helge André Njåstad og Erlend Wiborg, fra Høyre, Mudassar Kapur og Tage Pettersen, fra Sosialistisk Venstreparti, Anne Lise Gjerstad Fredlund, fra Senterpartiet, Bengt Fasteraune, og fra Rødt, lederen Hanne Beate Stenvaag, viser til representantforslag Dokument 8:230 S (2025–2026) om å be regjeringen stanse Statsforvalteren i Agder sin prosess med å omgjøre rettskraftige kommunale dispensasjonsvedtak.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Senterpartiet, viser til at representantforslaget adresserer prosessen med lovlighetskontroll av dispensasjonsvedtak gjort av kommuner i Agder som Statsforvalteren har satt i gang, i kjølvannet av saken i Farsund kommune der Statsforvalteren omgjorde kommunen sitt dispensasjonsvedtak.

Flertallet viser til at adgangen til å gi dispensasjoner har blitt snevret inn ved endringer i lovverket i 2021, etter forslag fra regjeringen Solberg. Stortinget vedtok 5. mai 2026 (vedtak nr. 685) å be regjeringen se på denne endringen opp mot Høyesterett sin tolkning og vurdere spørsmålet opp mot spørsmålet om lokalt selvstyre. Det vises til Dokument 8:112 S (2025–2026) jf. Innst. 227 S (2025–2026). Flertallet regner med at re-

gjeringen følger opp dette vedtaket og kommer tilbake til Stortinget på egnet måte.

Flertallet viser til at spørsmålet som denne saken reiser, er om Statsforvalteren i Agder på eget initiativ skal gjennomgå gamle saker, herunder saker der Statsforvalteren har hatt sakene til uttale og hatt mulighet å påklage vedtaket. Etter flertallets syn må terskelen for at Statsforvalteren kan gå til et slikt skritt, være veldig høy for at folk skal ha tillit til forvaltningen og at gyldige stadfestede vedtak som folk retter seg etter, faktisk blir stående.

Flertallet er enig med forslagsstillerne om at det ikke er hensiktsmessig å gjennomføre ekstraordinære lovlighetskontroller av enkeltsaker i et slikt omfang som Statsforvalteren i Agder har igangsatt, når Stortinget har bedt regjeringen evaluere konsekvensene av 2021-endingene i plan- og bygningsloven § 19-2.

Flertallet ber regjeringen sørge for at det blir sendt signal til statsforvalterne om at slike gjennomganger ikke er ønskelige utover normal lovlighetskontroll som mindretallsrettigheter for folkevalgte å melde inn.

Flertallet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen stoppe Statsforvalteren i Agder sin pågående prosess med å vurdere lovlighetskontroll av rettskraftige dispensasjonsvedtak.»

Flertallet mener forutsigbarheten, rettssikkerheten og tilliten til offentlig forvaltning ville blitt sveket dersom åpenbart feilaktige og/eller ugyldige vedtak blir stående. Derfor er statsforvalternes arbeid viktig for innbyggerne og samfunnet. På samme måte vil det være om statsforvaltere ikke påklager tiltak som i svært stor grad påvirker nasjonale og vesentlige regionale interesser negativt.

Flertallet mener det er utfordrende for samfunnet om statsforvalterens arbeid ikke sikrer likebehandling og rettssikkerhet. Flertallet viser samtidig til vedtak nr. 604 som ber regjeringen redusere statsforvalterens mulighet til å fremme innsigelse på lokale planer som ikke har nasjonal betydning, og vektlegge lokale vedtak i innsigelsesbehandlingen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt understreker at det er et grunnleggende hensyn at endelige vedtak som hovedregel skal ligge fast, særlig der tiltakshavere har innrettet seg i god tro. Samtidig er det avgjørende å sikre at vedtak er i samsvar med gjeldende lovverk og nasjonale føringer.

Disse medlemmer viser til at Statsforvalteren har et ansvar for å ivareta nasjonale og vesentlige regionale interesser, herunder en streng og lovmessig forvaltning av strandsonen. Lovlighetskontroll er et lovfestet virkemiddel som i særlige tilfeller kan benyttes også et-

ter at vedtak er endelige, og terskelen for å ta dette i bruk er høy.

Disse medlemmer merker seg at gjennomgangen av dispensasjonsvedtak i Agder har avdekket betydelige mangler i en stor andel av sakene, og at dette svarer med tidligere funn fra Sivilombudet. Disse medlemmer mener det er viktig for rettssikkerheten og tilliten til forvaltningen at klart ugyldige vedtak ikke blir stående.

Disse medlemmer vil samtidig understreke betydningen av forutsigbarhet og likebehandling, og viser til at Statsforvalteren kun har vurdert lovlighetskontroll i et fåtall av sakene, basert på grundige og konkrete vurderinger. Disse medlemmer mener det er hensiktsmessig at innsatsen i hovedsak rettes mot bedre veiledning, tydeligere praksis og tidlig dialog med kommunene, slik at lovstridige vedtak forebygges. Dette vil bidra til økt kvalitet i saksbehandlingen og bedre forutsigbarhet for alle berørte parter.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at plikten for kommuner til å sende dispensasjonssaker på høring til regionale og statlige myndigheter (som statsforvalteren) i hovedsak kom med den nye plan- og bygningsloven av 2008 som trådte i kraft 1. juli 2009. Bestemmelsen er forankret i plan- og bygningsloven § 19-1 som fastslår at regionale og statlige myndigheter, hvis saksområde blir direkte berørt, skal få mulighet til å uttale seg før det gis dispensasjon fra planer, plankrav og byggeforbudet i strandsonen. Disse innstrammingene i dispensasjonsreglene ble innført på bakgrunn av at det var en utbredt oppfatning at tidligere dispensasjonspraksis var for liberal og førte til en uheldig utvikling i arealbruken, særlig i strandsonen og andre pressområder.

Disse medlemmer viser til at høringsplikten ble innført for å sikre at nasjonale og regionale interesser – som naturmangfold, strandsoner, landbruk og friluftsliv – blir tilstrekkelig vurdert før kommunen fatter vedtak. Manglende høring før vedtak er fattet, vil være en saksbehandlingsfeil som kan føre til at vedtaket blir ugyldig. Dersom statsforvalteren uttaler seg negativt, bør kommunen ha svært gode grunner for å likevel innvilge dispensasjon. I et slikt tilfelle må kommunen selv stå juridisk ansvarlig for vedtaket. I 2024 oppsto det diskusjon om denne høringsplikten da enkelte statsforvaltere (som i Vestland) forsøkte å endre praksis for å redusere mengden saker, noe Sivilombudet påpekte var i strid med lovens krav om høring.

Disse medlemmer mener viser til at enkelte statsforvaltere ikke følger opp lovgivers intensjon om å uttale seg i sakene, dersom de vil fraråde et positivt vedtak. Kommuner oppfatter at fravær av uttalelser er å oppfatte som at tiltaket er innenfor regelverket. Rent juridisk vil et fravær av hørings svar fra statsforvalteren li-

kevel ikke innebære at statsforvalteren har vurdert om kommunen har håndtert loven riktig i den aktuelle saken. En full juridisk vurdering skjer normalt først i en eventuell klagebehandling i den rollen statsforvalteren har som klageinstans. Disse medlemmer mener denne praksisen utfordrer rettsikkerheten til søker som tilpasser seg vedtaket i god tro.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan staten kan ansvarliggjøres i de tilfeller hvor statsforvalterne ikke har kommet med uttalelser der kommunene har høringsplikt iht. plan- og bygningsloven».

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan det kan sikres at tiltakshavere som innretter seg i henhold til kommunens vedtak etter plan- og bygningsloven, i et-tert tid ikke blir økonomisk skadelidende dersom det viser seg at det var et ulovlig vedtak kommunen fattet.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at kommunene i Agder i juni 2022 ble informert om at Statsforvalteren i Agder ønsket å få oversendt færre dispensasjonssaker til uttalelse, og at kun søknader om nærmere angitte tiltak skulle oversendes til uttalelse etter plan- og bygningsloven § 19-1. 19. mars 2024 gikk Statsforvalteren i Agder et skritt videre. Kommunene ble nå informert om at Statsforvalteren fremover ikke ville prioritere å gi forhåndsuttalelse til dispensasjonssaker, og kommunene ble bedt om at slike saker som hovedregel ikke sendes til dem på høring før kommunen fatter vedtak.

Dette medlem viser til at kommunene forholdt seg til denne praksisen. Statsforvalteren kunne komme med innsigelser til dispensasjonssaker i kommunene, men valgte å ikke gjøre det. Allikevel har nå Statsforvalteren satt i gang en prosess hvor de går gjennom alle dispensasjonssaker fra 2025. Dette medlem mener dette er svært uryddig av Statsforvalteren, både overfor kommunene og ikke minst privatpersoner som har fått dispensasjon.

Den prosessen som Statsforvalteren i Agder nå har igangsatt, mener dette medlem er urimelig overfor kommunene, og innbyggerne. En rekke kommuner mener at Statsforvalteren burde ha kommet med sine innspill tidligere i prosessen, og ikke etterpå. Dette medlem mener at kommuneloven § 27-1 annet ledd ikke burde brukes av Statsforvalteren til en slik prosess som nå er satt i gang i Agder.

Dette medlem forventer at statsråden har dialog med statsforvalterne og unngår at slike prosesser blir igangsatt igjen.

Komiteens medlem fra Rødt viser til at arbeidet til Statsforvalteren i Agder har avdekket en rekke ulovligheter knyttet til strandsonen. Dette medlem

vil advare sterkt mot å stanse den videre oppfølgingen av disse sakene, mener et slikt vedtak er i strid med den allmenne rettsfølelsen, og mener det vil svekke, ikke styrke, tilliten til offentlig forvaltning. Dette medlem viser til at å midlertidig stanse videre oppfølging nå, i enkeltsaker, vil kunne få som konsekvens at utbygging i strandsonen som ikke burde ha fått dispensasjon, nå vil finne sted. Dette medlem viser til at det i ytterste konsekvens innebærer varige inngrep og permanent skade, og mener dette alene tilsier at Statsforvalterens arbeid bør få fortsette. Dette medlem viser til Statsforvalteren i Agders egen foreløpige oppsummering, publisert på Statsforvalterens nettsider 10. mars 2026. Der skriver Statsforvalteren:

«Det er avdekket mangler i om lag 80 prosent av de 178 relevante kommunale dispensasjonsvedtakene som er gjennomgått.»

Videre skriver Statsforvalteren:

«Det er funnet vesentlige mangler i samtlige av de 23 sakene som har vært gjenstand for nærmere undersøkelser.»

Videre skriver Statsforvalteren:

«Ordningen med lovlighetskontroll er imidlertid ment som en sikkerhetsventil, og Statsforvalteren bruker ikke lovlighetskontroll som et statlig styringsmiddel overfor kommunene. Gjennomgangen har rettet seg mot saker der dispensasjonene kan ha vesentlig betydning for de hensyn byggeforbudet i strandsonen er ment å ivareta.»

Dette medlem viser til at Statsforvalteren selv oppgir at de åpner lovlighetskontroll bare i et svært lavt antall saker, og vurderer på bakgrunn av ovennevnte at Statsforvalteren handler i tråd med lovens intensjon og at listen er lagt nettopp så høyt som lovgiver har forutsatt.

Dette medlem vil avslutningsvis reise spørsmål om det burde initieres en tilsvarende gjennomgang av dispensasjonssaker også i andre fylker med press på strandsonen, da det ikke er grunn til å anta at saksbehandlingen i kommuner i Agder skiller seg fra saksbehandling utført av kommuner i andre fylker.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan staten kan ansvarliggjøres i de tilfeller hvor statsforvalterne ikke har kommet med uttalelser der kommunene har høringsplikt iht. plan- og bygningsloven.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan det kan sikres at tiltakshavere som innretter seg i henhold til kommunens vedtak etter plan- og bygningsloven, i et-tertid ikke blir økonomisk skadelidende dersom det viser seg at det var et ulovlig vedtak kommunen fattet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen stoppe Statsforvalteren i Agder sin pågående prosess med å vurdere lovlighetskontroll av rettskraftige dispensasjonsvedtak.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Fremskrittspartiet, Høyre og Senterpartiet.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 28. mai 2026

Hanne Beate Stenvaag

leder

Helge André Njåstad

ordfører

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG DISTRIKTSDEPARTEMENT

Statsråden

Stortingets kommunal- og forvaltningskomite
0026 OSLO

Deres ref
2026/5487

Vår ref
26/1413-2

Dato
29. april 2026

Dokument 8:230 S (2025-2026) Representantforslag om å be regjeringen stanse Statsforvalteren i Agder sin prosess med å omgjøre rettskraftige kommunale dispensasjonsvedtak

Jeg viser til brev av 15. april 2026 fra Kommunal og forvaltningskomiteen, der jeg er bedt om å vurdere Dokument 8:230 S (2025-2026) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ove Trellevik, Anne Kristine Linnestad, Haagen Poppe og Tage Pettersen om å be regjeringen stanse Statsforvalteren i Agder sin prosess med å omgjøre rettskraftige kommunale dispensasjonsvedtak.

Jeg er enig i at det er viktig at endelige vedtak som hovedregel står fast. Det å oppheve et vedtak hvor tiltakshaver har innrettet seg i god tro har betydelige ulemper. Jeg er også enig med forslagstillerne i at statsforvalterne har en viktig rolle i å ivareta rettssikkerhet, og sikre likebehandling og forutsigbarhet for tiltakshavere, naboer og andre berørte. Det er imidlertid behov for å redegjøre nærmere for de juridiske rammene og faktum rundt saken i Agder.

Statsforvalterens oppgaver

Statsforvalteren som sektormyndighet har som oppgave å fremsette klage etter plan- og bygningsloven § 1-9 der deres saksområder blir direkte berørt, begrenset til saker der nasjonale og vesentlige regionale interesser blir tilsidesatt¹. Statsforvalterens rolle som sektormyndighet er først og fremst å sikre at nasjonale og vesentlige regionale interesser ivaretas, ikke å kontrollere lovligheten av kommunens vedtak. Dersom statsforvaltere ikke påklager tiltak som i stor grad påvirker nasjonale og vesentlige regionale interesser negativt, så vil det være kritikkverdige.

---

¹ Hovedinstruksen pkt. 5.1.7.3

Et fravær av klage fra statsforvalteren innebærer ikke at statsforvalteren har vurdert om kommunen har håndtert loven riktig i den aktuelle saken. En full juridisk vurdering skjer normalt først i en eventuell klagebehandling i den rollen statsforvalteren har som klageinstans.

Statsforvalteren kan i særskilte tilfeller prøve et vedtak i ettertid – etter et endelig vedtak – ved omgjøring etter forvaltningsloven § 35 eller ved lovlighetskontroll etter kommuneloven kapittel 27.

Lovlighetskontroll

Lovlighetskontroll er en ordning der et mindretall i kommunestyret kan kreve at statsforvalteren kontrollerer om et endelig vedtak fattet av et folkevalgt organ eller den kommunale administrasjonen er lovlig. Det er altså en forutsetning for å kunne bruke lovlighetskontrollinstituttet at vedtaket er «endelig».

Reglene om lovlighetskontroll i kommuneloven gir mindretallet i kommunestyret mulighet til å be statsforvalteren om en kontroll med vedtakets lovlighet. Begrunnelsen for reglene er å bidra til at folkevalgte organer treffer materielt riktige vedtak, fremme rettssikkerhet og faglig kvalitet på vedtak fra forvaltningen.² Dersom det foreligger «særlige grunner» kan statsforvalteren gjennomføre lovlighetskontroll på eget initiativ. Det skal være en høy terskel for å gjennomføre kontroll på eget initiativ. Utgangspunktet for om det foreligger en særlig grunn er at det hefter usikkerhet ved vedtakets gyldighet/lovlighet. Andre vurderingsmomenter er blant annet tidsaspektet, graden av innrettelse og vedtakets karakter.

Det er endelige vedtak fra kommunen som kan lovlighetskontrolleres.³ Dersom statsforvalteren i en lovlighetskontroll vurderer at vedtaket ikke er i samsvar med loven, må statsforvalter i tillegg finne at vedtaket er ugyldig etter forvaltningsloven § 41 eller de ulovfestede forvaltningsrettslige ugyldighetsgrunnene. Dersom statsforvalter etter en gjennomført lovlighetskontroll konkluderer med at vedtaket er ugyldig skal vedtaket til kommunen oppheves og sendes tilbake til det kommunale organet som traff vedtaket til ny behandling. Statsforvalteren kan ikke treffe et nytt vedtak i saken.

Lovlighetskontroll etter kommuneloven og klage etter plan- og bygningsloven § 1-9 er to ulike spor som ikke nødvendigvis utelukker hverandre. Statsforvalterens rolle som sektormyndighet er først og fremst å sikre at nasjonale og viktige regionale interesser ivaretas, ikke å kontrollere kommunens håndheving av loven i alle konkrete saker.

Statsforvalterembetene gjennomfører få lovlighetskontroller på *eget initiativ*. De siste tre årene har det på landsbasis vært 10 totalt i 2025, 8 totalt i 2024 og 3 totalt i 2023, ifølge årsrapportene fra statsforvalterembetene.

---

² Prop. 46 L 2017-2018 punkt 27.1.2.2 s. 328

³ I tillegg kan to typer prosessledende vedtak lovlighetskontrolleres; vedtak om et møte skal holdes for åpne eller lukkede dører og vedtak om habilitet, jf. kommuneloven § 27-2 første ledd b og c.

Strandsonen som nasjonal og vesentlig regional interesse og dispensasjonsadgang

I dispensasjonssaker i strandsonen er det ofte motstridende interesser, og et vedtak kan være fordelaktig for en part og til ulempe for en annen. Strandsonen er en felles ressurs av nasjonal og vesentlig regional interesse som må forvaltes helhetlig og i et langsiktig perspektiv. Statsforvalterne har et særskilt ansvar for å påse at strandsonen langs sjøen ivaretas i tråd med regelverket og føringer i de statlige planretningslinjene. Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen ble fastsatt ved kongelig resolusjon 28. mai 2021. Dispensasjonsadgangen i plan- og bygningsloven er en snever unntaksmulighet, som ble strammet inn ved en lovendring vedtatt av Stortinget i 2021. Lovens vilkår må være oppfylt før kommunen kan bestemme om de vil gi dispensasjon. Er vilkårene ikke oppfylt, så har kommunen ikke noe handlingsrom.

Statsforvalteren i Agders håndtering av dispensasjoner i strandsonen

Statsforvalteren i Agder opphevet i desember et vedtak i Farsund kommune om oppføring av fritidsbolig i strandsonen. Dette skjedde ved en lovlighetskontroll av vedtaket.

Dispensasjonen i Farsund representerte etter statsforvalterens vurdering et eksempel på et ugyldig vedtak i strid med nasjonal lovgivning og lovgivers forutsetning om en streng dispensasjonspraksis. For å motvirke vilkårlighet besluttet Statsforvalteren i Agder å gjennomgå mottatte vedtak i 2025 om dispensasjon fra byggeforbudet i plan- og bygningsloven § 1-8. Det å foreta en gjennomgang av saker er ikke det samme som å åpne en lovlighetskontroll.

Gjennomgangen avdekket mangler i om lag 80 prosent av de 178 vedtakene om dispensasjon fra byggeforbudet i 100-metersbeltet langs sjøen i plan- og bygningsloven § 1-8. Andelen vedtak med mangler samsvarer med det Sivilombudet fant i sin undersøkelse av dispensasjoner i strandsonen i Mandal, Kragerø og Askøy i 2021. Manglene var av ulik karakter og alvorlighetsgrad, men indikerte at Sivilombudets tidligere funn fortsatt syntes å gjøre seg gjeldende. Sivilombudets tidligere funn ble sammenfattet slik⁴:

- Kommunene har gitt mange dispensasjoner for bygging i 100-metersbeltet. 85 % av søknadene er innvilget.
- Det er feil eller mangler ved flertallet av vedtakene der dispensasjon er innvilget.
- Vurderingene av vesentlighetsvilkåret og av fordeler og ulemper er ofte mangelfulle.
- Ingen av vedtakene inneholder en særskilt «kan»-vurdering slik plan- og bygningsloven krever.
- Kommunene har i varierende grad sendt dispensasjonssøknader til andre myndigheter for uttalelse.
- Kommunene undersøker sjelden om dispensasjonen er i tråd med statlige og regionale rammer og mål.

Statsforvalteren har opplyst at de videre vurderte det som nødvendig å iverksette tiltak langs to spor: (i) ved å endre praksis for forhåndsuttalelser fra embetet slik at kommunene på et

---

⁴ <https://www.sivilombudet.no/pressemeldinger/rapport-om-dispensasjoner-i-strandsonen/>

tidligere tidspunkt får klarere signaler, og (ii) ved at innsendte dispensasjonsvedtak i 2025 ble vurdert med hensyn til mulig lovlighetskontroll.

Statsforvalteren i Agder bruker ikke adgangen til å gjennomføre lovlighetskontroll som et statlig styringsmiddel overfor kommunene. Dette illustreres ved at Statsforvalteren kun har åpnet lovlighetskontroll, eller vurderer å åpne lovlighetskontroll, i til sammen 7 av omkring 140 saker hvor det er avdekket mangler i vedtakene. Dersom en avgjørelse som åpenbart har alvorlige feil blir stående, kan dette bidra til å skape usikkerhet om hvor de rettslige grensene går.

Statsforvalterens arbeid handler om å *sikre* likebehandling, rettssikkerhet og samsvar med gjeldende rett. Forutsigbarheten, rettssikkerheten og tilliten til offentlig forvaltning ville blitt svekket dersom åpenbart feilaktige og/eller ugyldige vedtak blir stående.

Samtidig understrekes det at terskelen for å åpne lovlighetskontroll er høy. Dette gjenspeiles ved at det bare er 7 av de om lag 140 vedtakene med mangler som vurderes med hensyn til lovlighetskontroll. I én av disse sakene er vedtaket imidlertid opphevet av kommunen på eget initiativ.

For de seks øvrige sakene har Statsforvalteren åpnet lovlighetskontroll i tre saker, mens det i de tre resterende er sendt forhåndsvarsel om at det kan bli åpnet lovlighetskontroll. Statsforvalteren har nå opphevet vedtakene i to av strandsonesakene der lovlighetskontroll var åpnet.

Statsforvalteren har gjort grundige vurderinger for å komme frem til hvilke saker som er aktuelle for lovlighetskontroller. Statsforvalterens arbeid retter seg mot saker der Statsforvalteren har konkludert med at dispensasjonene kan ha *vesentlige* virkninger for de hensyn som byggeforbudet i 100-metersbeltet langs sjøen skal ivareta. Det har stor betydning at det er høy terskel for å åpne lovlighetskontroll. Graden av innrettelse og tiden som har gått er viktige momenter både i en vurdering av om det skal foretas lovlighetskontroll og i en eventuell vurdering av om vedtaket skal kjennes ugyldig og dermed oppheves.

Jeg kan ikke se at Statsforvalterens valg av saker for å sikre korrekt rettsanvendelse og ivaretagelse av viktige nasjonale interesser, kan oppfattes som et uttrykk for generell overprøving av kommunenes frie skjønn.

I denne sammenheng understrekes det at den rettslige adgangen for å åpne lovlighetskontroll er den samme for alle statsforvalterembetene. Dette gjør det vanskelig å gripe inn overfor ett enkelt statsforvalterembete med sikte på å stanse konkrete lovlighetskontroller.

I 2025 gjennomførte landets ti statsforvalterembeter til sammen 152 lovlighetskontroller etter krav fra mindretallet i kommunestyret. Det ble i tillegg gjennomført 10 lovlighetskontroller på eget initiativ, hvorav én av Statsforvalteren i Agder. I 118 av disse sakene ble det konkludert

med å opprettholde kommunens vedtak, mens i 44 saker ble det konkludert med at kommunens vedtak var ugyldig. Alle lovlighetskontroller tar utgangspunkt i endelige vedtak fra kommunen.

Lovstridige vedtak og eventuelt opphevede vedtak er åpenbart uheldig. Det er derfor viktig at Statsforvalteren i Agder nå får på plass nye rutiner og bedre veiledning til kommunene – og dermed kan motvirke flere lovstridige vedtak. Rettssikkerhet oppnås gjennom riktig praktisering av regelverket. Kommunene som plan- og bygningsmyndighet har ansvar for å praktisere regelverket riktig.

Statsforvalterens gjennomgang av saker fra 2025 har avdekket at kommunene ikke oversendte alle dispensasjonssøknader til uttalelse. Så langt har Statsforvalterens arbeid medført at embetet får flere saker fra kommunene til forhåndsuttalelse enn tidligere. Per 10. mars i år hadde kommunene oversendt 146 dispensasjonssaker til forhåndsuttalelse, og embetet uttalte seg til 100 av disse. I løpet av samme tidsrom i fjor var tallene henholdsvis 69 og 19. Flere kommuner har gitt uttrykk for ønske om tydeligere veiledning.

I tillegg til at Statsforvalteren i Agder opplever at kommunene har endret praksis for oversendelse av saker til uttalelse, sitter embetet nå tettere på oppfølgingen. Dette er et viktig bidrag til å oppfylle det som var hovedmålet for praksisendringen. Den nye praksisen for forhåndsuttalelser bidrar til å sikre større grad av tydelighet, forutsigbarhet, likebehandling og rettssikkerhet. Statsforvalteren i Agder ønsker med dette å sikre en praksis i samsvar med lov. Økt innsats for å unngå lovstridige vedtak fremover vil gi bedre forutsigbarhet for både kommuner, næringsliv og tiltakshavere.

Arbeidet Statsforvalteren i Agder gjør er viktig, og Klima- og miljødepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet har bevilget to millioner kroner i to år til arbeidet. Herunder ligger å utarbeide en veileder for kommunene om behandling av dispensasjonssaker, noe Statsforvalteren i Agder har sett behov for. Det er alvorlig at det er så mange mangler i kommunenes dispensasjonsvedtak, og jeg tror at tydeligere veiledning til kommunene kan ha stor effekt.

Jeg har tillit til at Statsforvalteren i Agder foretar kloke, grundige og balanserte vurderinger i disse sakene, og at lovlighetskontrollen gjennomføres innenfor rammene av gjeldende rett og med nødvendig hensyn til berørte parter.

Med hilsen

Bjørnar Selnes Skjæran

